

АСПЕКТИ СЕЛФ-КОНЦЕПТА УЧЕНИКА МЛАЂЕГ ШКОЛСКОГ УЗРАСТА КАО ВАЖНИ ФАКТОРИ ЗА АКТИВНО УЧЕСТВОВАЊЕ У НАСТАВИ ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА

Светлана Буишић*, Драган Цвејић, Тамара Пејовић

Универзитет у Новом Саду, Педагошки факултет у Сомбору, Сомбор,
Србија

* svetlana.buisic@pef.uns.ac.rs

Апстракт

У средишту нашег истраживања је испитивање различитих домена слике о себи који могу утицати на физичку активност ученика и њихово будуће интересовање за исто. Циљ овог истраживања био је да се испита селф-концепт у домену самовредновања Социјалне прихваћености, Спортске компетенције и Контроле понашања ученика трећег разреда основне школе и да се утврди разлика у односу на пол. У попуњавању упитника, који се састојао од три супскале, учествовало је 100 ученика различитог пола (54 дечака и 46 девојчица). На основу добијених вредности просечних скорова аритметичких средина (AS), можемо закључити да ученици трећег разреда основне школе имају више (позитивне) самопроцене у сва три посматрана домена: (Социјална прихваћеност AS = 2,82; Спортска компетенција AS = 2,64; Контрола понашања AS = 2,97, што су битни фактори за интересовање за учествовање у настави физичког васпитања и спорту. Разлике по полу ($p \leq 0,01$) добијене су само у супскали Контрола понашања: $F(1, 98) = 7,3; p = 0,008; \eta^2 = 0,07$. Девојчице су имале више самопроцене у односу на дечаке, на основу чега се може закључити да опажају да се у трећем разреду основне школе одговорније понашају од дечака. Позитивна слика коју ученици млађег школског узраста имају о себи је добар предуслов ефикаснијег часа физичког васпитања.

Кључне речи: самовредновање, одговорност, физичка активност.

ASPECTS OF THE SELF-CONCEPT OF YOUNGER SCHOOL CHILDREN AS IMPORTANT FACTORS FOR ACTIVE PARTICIPATION IN PHYSICAL EDUCATION TEACHING

Abstract

The focus of our research is to examine different domains of self-image that can affect the physical activity of students and their future interest in it. The aim of the present study was to examine the self-concept in the domain of self-evaluation of Social Acceptance, Athletic Competence and Behavioral Conduct of pupils of the third grade of elementary school and to determine the difference in relation to gender. In completing the questionnaire consisting of three subscales, there were 100 pupils of different sex (54 boys and 46 girls). Based on the results of the average arithmetic mean scores we can conclude that third grade primary school pupils have positive self-assessment in the all three observed domains: Social Acceptance AS = 2,82; Athletic Competence AS = 2,64; Behavioral conduct AS = 2,97, which are important factors interest and participation in Physical Education (PE) and sports. Gender differences ($p \leq 0,01$) appear only in the subscale of Behavioral conduct: $F(1, 98) = 7,3$; $p = 0,008$; $\eta^2 = 0,07$. Girls had more self-assessment than boys, which suggests that girls notice that they behave more responsibly in the third grade of primary school. A positive self-image that younger primary school pupils have about themselves is a good prerequisite of an effective physical education class.

Key words: self-evaluation, responsibility, physical activity.

УВОД

Селф-концепт је модел слике о себи који укључује самопроцену/самовредновање сопствене личности, вештина, способности, физичких карактеристика. Модел се изграђује постепено од најранијег узраста, а на основу повратних информација које добијамо прво од родитеља, а касније и од вршњака и учитеља, те на основу властитих искустава.

У последње време, све је више истраживања у физичком васпитању и спорту која испитују селф-концепт и његове домене (Babic et al., 2014; Klomsten, Skaalvik & Espnes, 2004; Robinson et al., 2015; Harter, 1985, rev. 2012; Weiss & Amorose, 2008). За живот сваке особе веома је важно како опажа и доживљава себе, нарочито у адолесцентном добу,

„када су промене у доживљавању и понашању често пресудне за наш будући живот, задовољство самим собом, односно с другим људима и успешношћу у активностима и улогама које преузимамо” (Lebedina-Manzoni & Lotar, 2011, p. 41).

Већи број истраживања аспеката селф-концепта био је усмерен баш на период адолесценције: у односу на пол, године и школу

(Lebedina-Manzoni & Lotar, 2011), у зависности од бављења спортом (Тубић, Ђорђевић и Почек, 2012), повезаности између два домена селф-концепта (самопоштовања и контроле понашања) и укључивања у спортске активности (Gašić-Pavišić, Joksimović & Janjetović, 2006). Млађи школски узраст знатно је мање истраживан у погледу ове тематике, иако М. Ивановић и У. Ивановић (2012) сматрају да је и период предадолесцената важан за испитивање разлике по полу у доменима селф-концепта.

Зашто су одређени аспекти селф-концепта важни за укључивање у физичке активности и који су од примарног значаја? Узроци и стратегије за повећање физичког селф-концепта, који укључује физичку способност и физички изглед, посебно су опажени код физичке активности и компетенције (спортске компетенције), сматрајући се веома значајним у промовисању физичке активности младих људи, истичући да је веома важно разумети повезаност физичког селфа са понашањем у вези са здрављем младих (Babic, et al., 2014). И физички активни ученици старијег узраста (средња школа) сматрају да је један од примарних услова за физичку активност, *осећај компетентности* (Ayers & Sariscsany, 2013). Адолесценти који се баве спортом изван наставе у односу на вршњаке који нису укључени у организоване спортске активности повољније процењују себе у већини испитиваних аспеката селф-концепта, а значајно повољније су вредновали спортску компетенцију и социјалну прихваћеност (Тубић и сар., 2012). Социјална прихваћеност је веома важна, јер у зависности од тога како особа опажа себе у односима са другима, значајно ће утицати на то како ће доживети себе и колико ће вредновати себе као личност (Harter, Waters & Whitesell, 1998). Сходно томе, редовно укључивање у спортске активности има утицаја на селф-концепт (слику о себи), доприноси већем општем самопоуздању и локусу контроле понашања, док код адолесцената који се не баве спортом постоји негативна повезаност са екстремним локусом контроле понашања (Gašić-Pavišić et al., 2006). Уверење да поседујемо одређене способности за одређену радњу и да је можемо успешно извршити – једна је од важних компоненти модела слике о себи – самоефикасност. Ако особе опажају себе као физички компетентне (поседују способност да савладају вештину/задатак), ангажоваће се у физичким активностима, али и обрнуто важи (Лазаревић, Радисављевић и Милановић, 2008; Тубић и сар., 2012). Спортске (моторне) компетенције у позитивној су корелацији са опаженим компетенцијама, као и вишим аспектима здравља, од којих је једна физичка активност (Robinson et al., 2015). Стога је неопходно истаћи да у развоју човека позитиван селф-концепт има велики значај и доприноси учествовању у спортским активностима (Klomsten et al., 2004).

Важно је нагласити и да између селф-концепта и физичке активности постоји двосмерни утицај: физичка активност може унапређењем кретних вештина, кроз социјалну интеракцију и на друге начине, подстаћи самовредновање у различитим доменима, али и високо самовредновање (посебно у домену спортске компетенције) може утицати на понашање у вези са физичком активношћу (Тубић и сар., 2012). Истовремено, самоопажање компетенције има значајну мотивациону димензију: ученици који себе опажају као спортски компетентне истрајнији су и одржавају веће интересовање – када је реч о бављењу физичком активношћу (Harter, 1985, rev. 2012). Код ученика који континуирано доживљавају неуспех смањује се ниво самопоштовања, па се самим тим смањује и мотивација за учење (Милошевић и Шевкушић, 2005). Деца не спознају довољно колико физичка активност доприноси здравом животном стилу. Њима је много важније да је интересантна и да у њој уживају, као и да се осете способним за исту (Ward, Saunders & Pate, 2007). Стога је разумљиво зашто је ово истраживање усмерено на млађи школски узраст и важност „позитивне слике о себи” за активно учешће на часу физичког васпитања.

Постављају се питања: „Зашто је важно за наставу физичког васпитања, већ са поласком у школу, у млађем школском узрасту имати ’позитивну слику о себи?’”, тј. „Зашто опажати себе као прихваћену личност од стране вршњака, самоефикасну у моторним задацима, која је задовољна властитим понашањем?”, као и „Зашто су више самопроцене у испитаним доменима важне за интересовање и бављење физичком активношћу у школи кроз наставне активности које треба да се одрже и учврсте кроз ваннаставне активности?”.

У складу са овим питањима, можда одговор можемо пронаћи у следећем:

- Ако ученик себе опажа као особу која је прихваћена и омиљена од стране вршњака и има много пријатеља са којима учествује на часу физичког васпитања у активностима које му причињавају задовољство, имаће већу мотивацију да се укључи у физичке активности (Социјална прихваћеност);
- Ако опази да је спортски компетентан и ако процени да поседује одређене моторне способности за дату радњу и да је може успешно извршити, биће мотивисанији за физичке активности на часу физичког васпитања и учествоваће у њима са уживањем (Спортска компетенција);
- Ако је задовољан својим понашањем и опажа да се понаша како се од њега очекује, ради исправне ствари и избегава проблеме, биће задовољан властитом регулацијом понашања, повратном информацијом од стране учитеља и лакше ће са децом истог понашања сарађивати, али и радо ће бити прихваћен од стране вршњака и учитеља у свакој физичкој активности (Контрола понашања).

Потребно је критички преиспитати слику о себи већ у млађем школском узрасту како би се смањило опадање нивоа физичке активности ученика, због навода Тубић и сарадника да је могуће сачинити програме физичке активности који могу да утичу на побољшање домена селф-концепта, а све у циљу да што више деце буде спортски ангажовано (Тубић и сар., 2012). Истраживања су углавном испитивала разлике у одређеним аспектима селф-концепта (спортска компетенција и физички изглед) у домену спорта и указивала на добробит истог на наведене аспекте. Ово истраживање полази од часа физичког васпитања у школи, као основног организационог облика рада који се налази у склопу редовног распореда часова и укључује велики број деце, а пожељно је да та деца буду активни учесници, који ће се осећати компетентни и на часу уживати.

Циљ истраживања је испитати одређене аспекте слике о себи ученика трећег разреда основне школе, који се сматрају важним показатељима за учествовање у физичким активностима у настави физичког васпитања у школи и спортским активностима уопште.

МЕТОД

Спроведено анкетно истраживање обухватило је ученике трећих разреда две основне школе из Сомбора, узраста од девет и по до десет година. Узорак од 100 испитаника (54 дечака и 46 девојчица) има карактеристике пригодног узорка (школа) и случајног узорка (одељења).

За процену самовредновања ученика у домену социјалне прихваћености, спортске компетенције и контроле понашања коришћене су одговарајуће супскале мерног инструмента *Self-Perception Profile for Children (SPPC; Harter, 1985, rev. 2012)* „Какав сам ја”, прилагођеног за узраст ученика од осам до тринаест година. Инструмент садржи шест супскала (пет специфичних домена и један глобални домен који описује вредност самог себе), али с обзиром на то да су потпуно независне и да инструмент омогућава да се поједине компетенције одвојено мере (Harter, 1985, rev. 2012;), за потребе овог истраживања примењене су само три, које се кроз досадашња истраживања (види увод) истичу као важне за активно учествовање у физичким активностима. Свака супскала састоји се од шест тврдњи, а требало је да се определи који део реченице (леви или десни) описује њега. С обзиром на то да су испитаници ученици млађег школског узраста, посебно је прочитана и објашњена свака тврдња (ајтем) и проверено да ли су ученици разумели задатак.

Социјална прихваћеност – испитује се како особа опажа да је прихваћена од стране вршњака или како доживљава себе као социјално прихваћену личност (нпр. *Нека деца имају много пријатеља, али Друга деца немају тако много пријатеља*).

Спортска компетентност – испитује се самоефикасност у кретним вештинама – уверење да поседујемо одређене моторне способности за одређену радњу и да је можемо успешно извршити (нпр. *Нека деца сматрају да су бољи од својих вршњака у спорту*, али *Друга деца сматрају да нису једнако добра*).

Контрола понашања – испитује се како особа опажа сопствено понашање и да ли се понаша исправно и у складу са оним што се од ње очекује (нпр. *Нека деца често западају у невоље због онога што ураде*, али *Друга деца по правилу не чине ствари које их могу довести у невољу*).

Процена да ли је компетенција, прихваћеност или контрола ниска или висока зависи од бодовања, које се креће у распону од 1 (ниска) до 4 (висока), и према Хартер (1985; rev. 2012), скорови изнад вредности 2,50 припадају зони виших (позитивних) самопроцена.

Поузданост мерне скале проверена је Кронбаховим коефицијентом алфа (Cronbach's Alpha). С обзиром на то да су испитаници ученици трећег разреда основне школе и да су вредности Кронбаховог коефицијента алфа веома осетљиве на број ставки на скали (да кратке скале са мање од девет ставки (свака супскала у нашем истраживању има по шест ставки) имају прилично мале Кронбахове коефицијенте (нпр. 0,5)), најбоље решење види се у израчунавању средње вредности корелације између ставки (Pallant, 2011). Вредности Кронбаховог коефицијента алфа преко 0,7 сматрају се идеалним (De Vallis, 2003; према: Pallant, 2011), а у случају примењеног мерног инструмента израчуната средња вредност износи 0,66. Многи истраживачи препоручују минимални коефицијент алфа између 0,65 и 0,8 (Singh, 2017).

За све три скале и њихове ајтеме израчунати су и основни дескриптивни статистици, минимални (Min) и максимални (Max) резултат, аритметичка средина (AS), стандардна девијација (SD) и мере облика дистрибуције – скјунис (Skew) и куртозис (Kurt). За анализу података примењена је статистичка анализа из простора параметријских техника Униваријатна анализа варијансе (ANOVA).

РЕЗУЛТАТИ

Пре анализе варијабли које припадају доменима селф-концепта, приказани су основни дескриптивни статистици и вредности мера облика дистрибуције (Табела 1). Вредности скјуниса и куртозиса не прелазе $\pm 0,5$, што указује на нормалну дистрибуцију података. Вредности скјуниса указују на симетричну (нормалну) дистрибуцију, док вредности куртозиса указују на хомогеност дистрибуције, која је у овом случају нормална (мезокуртична). Сагледавајући домене самовредновања по супскалама (Табела 1), испитаници су највише просечне скорове остварили на скали за процену контроле понашања

(2,97), затим социјалне прихваћености (2,82) и спортске компетенције (2,64). Ученици трећег разреда основне школе у процени три супскале исказали су најмање вредности самовредновања кроз супскалу *Спортска компетенција*, прибојавају се изазова и нових игара, волели би да су много бољи у спорту и успешнији од својих вршњака, али је потребно истаћи да без обзира на њихову несигурност, или можда слабије опажену самоефикасност, радије учествују на часу физичког васпитања и залажу се, него што су посматрачи. Самовредновање спортске компетенције важно је зато што појединци бирају активности у којима опажају да су компетентни, тј. да могу бити успешни, а избегавају ситуације у којима им недостаје самопоуздања.

Табела 1. Основни дескриптивни статистички и карактеристике дистрибуције анализираних варијабли самовредновања ученика

Варијабле	Min	Max	AS	SD	Skew	Kurt
Социјална прихваћеност	1,50	4,00	2,82	0,53	-0,01	-0,40
Спортска компетенција	1,17	4,00	2,64	0,56	0,07	0,24
Контрола понашања	1,50	4,00	2,97	0,57	-0,23	-0,42

Легенда: Min – минимална вредност; Max – максимална вредност; AS – аритметичка средина; SD – стандардна девијација; Skew – скјунис; Kurt – куртозис.

Униваријатном анализом варијансе (ANOVA) испитана је значајност разлика у домену самовредновања ученика у посматраним супскалама (Табела 2) и статистички значајне разлике по полу потврђене су само у варијабли *Контрола понашања* ($f = 7,316$, $p = 0,008$, $\eta^2 = 0,07$) на нивоу значајности $p \leq 0,01$, у корист девојчица. Девојчице у трећем разреду основне школе имају прилично висок просечни скор (AS = 3,13) у супскали која описује контролу понашања, што указује на то да је регулација понашања девојчица на вишем нивоу у односу на дечаке истог узраста (AS = 2,83) да опажају, те да обично раде оно што је исправно, па самим тим и не долазе у ситуације које их могу довести до невоља.

Табела 2. Основни статистички и анализа значајности разлика по полу у анализираним варијаблама самовредновања ученика

Варијабле	Пол	AS	SD	f	p
Социјална прихваћеност	М	2,88	0,50	1,518	0,221
	Ж	2,75	0,55		
Спортска компетенција	М	2,73	0,55	3,088	0,082
	Ж	2,53	0,56		
Контрола понашања	М	2,83	0,57	7,316	0,008
	Ж	3,13	0,53		

Легенда: Пол: М – дечаци; Ж – девојчице; AS – аритметичка средина; SD – стандардна девијација; f – вредност f теста; p – значајност f теста.

ДИСКУСИЈА

На основу испитаног узорка ученика трећег разреда основне школе, можемо закључити да ученици опажају да имају много пријатеља са којима сарађују и да умеју одговорно и дисциплиновано да се понашају. Веома је важно како особа опажа себе, а поготово ученик млађег школског узраста, који се социјализује поласком у школу. Школа представља нову средину у којој ученик треба да опази себе као прихваћену личност од стране вршњака. Ученици који сарађују са другима имају и бољу слику о себи (Милошевић и Шевкушић, 2005). Важно је да се понашају одговорно, у складу са правилима, да раде исправне ствари и избегавају проблеме, а све у циљу ефикасније наставе и целокупног хармоничног развоја ученика. Самопоштовање и одговорност треба да буду примарни сегменти наставног програма у школи (Милошевић и Шевкушић, 2005).

На часовима физичког васпитања ученици су врло ретко посматрачи, на основу чега претпостављамо да са задовољством активно учествују у настави физичког васпитања. Самоефикасност у моторним задацима важна је зато што појединци бирају активности у којима опажају да су компетентни, тј. да могу бити успешни, а избегавају ситуације у којима им недостаје самопоуздања и од којих се плаше. Ако би на часовима физичког васпитања ученика млађег школског узраста биле присутне кретне активности у којима би се ученици осећали успешно, сигурно да би допринело ефикаснијем раду коме би ученици приступили са задовољством. Позитивно самовредновање је повезано са учешћем у физичкој активности, као и са вишим нивоом физичке активности (Weiss & Amorose, 2008), што се може закључити и кроз наше истраживање.

Наиме, у свим супскалама вредности просечних скорова AS налазе се у зони виших самовредновања (према Хартер (1985; rev. 2012), скорови изнад вредности 2,50 припадају зони виших (позитивних) самопроцена), па можемо рећи да ученици трећег разреда основне школе опажају да поседују одређене моторне способности за одређену радњу коју могу успешно извршити (спортска компетенција), да су прихваћени од стране вршњака (социјална прихваћеност), те да опажају да им је понашање дисциплиновано и одговорно (контрола понашања). Хартер (1982) истиче да ће особе које себе опажају као компетентне у одређеним доменама одржати веће интересовање за исте домене и у њима бити истрајније. Ученици који високо вреднују себе у сва три домена лакше ће се укључити у физичку активност и у школи на часу физичког васпитања и ван школе (активности у слободно време, спортски клубови), а тиме повећати ниво физичке активности, а уједно и упражњавати здрав стил живљења.

У нашем истраживању девојчице се у односу на своје вршњаке дечаке разликују у посматраном домену Контрола понашања и опажају да се понашају одговорније и онако како се од њих очекује. Утицај разлика, процењен помоћу ета квадрата ($\eta^2 = 0,07$) по Коеновом критеријуму (Cohen, 1988), јесте средњи.

На претходном знању и вештинама које поседују појачава се мотивација за даље учење и гради се самопоуздање и код наставника, које знатно утиче на преузимање одговорности (Малинић, Ђерић и Шефер, 2018). Учитељи и наставници физичког васпитања треба да теже да се кроз наставу физичког васпитања побољша и физички селф-концепт (Marsh, Papaioannou & Theodorakis, 2006), коме припадају два домена: физички изглед и спортска компетенција (Harter, 1999), полазећи од млађег школског узраста, с обзиром на то да самопроцена спортске компетенције са узрастом опада. Као разлоге што са узрастом адолесценти опажају да су мање компетентни у домену спорта и што на скали спортске компетенције имају најниже вредности од свих супскала процене, што потврђује и наше истраживање, наводе се смањена физичка активност и предимензионирана улога спорта због које адолесценти опажају да су мање компетентни (Lebedina-Manzoni & Lotar, 2011).

Такође, важно је истаћи да ученици трећег разреда основне школе на часу физичког васпитања, подстакнути забавом и уживањем, имају жељу да науче разне вештине, што већ чини добру основу за ефикасније спровођење наставе (Буишић, Цвејић и Ђурувија, 2016). Наставници који држе час физичког васпитања треба увек да развијају мотивациону климу која повећава спортску компетенцију и да стварају окружење које подстиче учење (Tubić & Đorđić, 2015). Само када је понашање ученика самоодређено, када раде из задовољства и када учествују активно на часу, настава физичког васпитања може бити ефективна (Vuišić & Đorđić, 2018; Буишић и сар., 2016; Hardman, 2008) и може, дугорочно гледано, представљати одскочну даску за бављење спортом и физичком активношћу током целог живота (Hardman, 2008). Када ученици раде из задовољства, када им је активност забавна, када су прихваћени од вршњака и када опажају да поседују компетенције за одређену радњу и да је могу успешно извршити, залагање на часу физичког васпитања може да буде веће, јер ће имати већу мотивацију да се укључе у активност (Буишић, 2015). Не може да се изостави и то да у млађем школском узрасту ниво физичке активности на часу физичког васпитања није у складу са важећим препорукама, али ипак није довољно висок колико би требало (Cvejić i Ostojić, 2017), па разлози можда могу да се потраже и у свим испитаним аспектима селф-концепта.

ЗАКЉУЧАК

На основу резултата овог истраживања, можемо закључити да ученици нижих разреда основне школе имају више (позитивне) самопроцене у испитаним доменима, што су битни фактори за учествовање у физичким активностима на часу и ван школе. Девојчице имају значајно виши ниво контроле понашања, те се стога одговорније понашају. Потребно је инсистирати на већем поштовању правила и одговорности дечака у настави.

Физичко васпитање треба да представља окружење које мотивише децу да се баве физичком активношћу и да се осећају пријатно и успешно. Настава физичког васпитања може бити успешна само ако ученици активно вежбају и ако учествују из задовољства. Дугорочно гледано, може представљати одскочну даску за бављење спортом и физичком активношћу током целог живота.

Виши ниво самовредновања повезан је са вишим нивоом физичке активности. Потребно је тежити томе да ученици још више вреднују себе у доменима Социјална прихваћеност, Спортска компетенција и Контрола понашања. Стога би требало да учитељи свим ученицима пруже могућност да на часу физичког васпитања, кроз истрајан рад на задатку, залагање, напредовање и сарадњу, буду успешни и покажу самоефикасност у погледу властитих способности у контексту физичке активности. Омогућавањем ученицима да опазе самоефикасност у моторним вештинама повећаће се активност ученика на часу, који ће имати прилику да се социјализују, сарађују кроз игре и активности, те уз поштовање правила која укључује настава физичког васпитања утичу на одговорност и дисциплиновано понашање. Позитивна слика коју ученици млађег школског узраста имају о себи добар је предуслов ефикаснијег часа физичког васпитања.

ЛИТЕРАТУРА

- Ayers, S. F., & Sariscsany, M. J. (Ed.). (2013). *Fizičko vaspitanje za celoživotnu formu. Vodič za nastavnike: Physical Best program [Physical Education for Lifelong Fitness: The Physical Best Teacher's Guide]*, (Ur: Ostojić, S.M.). Beograd: DATA STATUS.
- Babic, M.J., Morgan, P.J., Plotnikoff, R.C., Lonsdale, C., White, R.L., & Lubans, D.R. (2014). *Physical Activity and Physical Self-Concept in Youth: Systematic Review and Meta-Analysis*. Sports Med. doi: 10.1007/s40279-014-0229-z
- Буишић, С. (2015). *Примена Хелисоновог модела одговорности у настави физичког васпитања [Application of Hellison's Model of Responsibility in Physical Education Teaching]*. (Докторска дисертација). Нови Сад: Факултет спорта и физичког васпитања.
- Буишић, С., Цвејић, Д. и Ћурувија, Д. (2016). Мотивација за наставу физичког васпитања ученика млађег школског узраста [Motivation for Physical Education Classes among Junior Elementary-School Students]. *Настава и васпитање*, 65(2), 297–308. doi: 10.5937/nasvas1602297B
- Buišić, S., & Đorđić, V. (2018). The Effectiveness of Hellison's Model of Personal and Social Responsibility in Physical Education Teaching. *Facta Universitatis, Series Physical Education and Sport*, 16(3), 663–675. doi.org/10.22190/FUPES171110060B
- Cohen, J.W. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences* (2nd edn). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cvejić, D., & Ostojić, S. (2017). Effect of the FITT program on physical activity and health-related fitness in primary school age children. *Facta Universitatis, Series Physical Education and Sport*, 15(3), 437–451. doi: 10.22190/FUPES1703437C

- Gašić-Pavišić, S., Joksimović, S., & Janjetović D (2006). General selfesteem and locus of control of young sportsmen. *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, 38(2), 385–400. doi: 10.2298/ZIPI0602385G
- Hardman, K. (2008). Physical education in schools: a global perspective. *Kinesiology*, 40(1), 5–28.
- Harter, S. (1982). The Perceived Competence Scale for Children. *Child Development*, 53(1), 87–97.
- Harter, S. (1985, rev. 2012). *Self-Perception Profile for Children: Manual and Questionnaires*. University of Denver: Department of Psychology. <https://portfolio.du.edu/SusanHarter/page/44210>
- Harter, S., Waters, P. & Whitesell, N.R. (1998). Relational Self-Worth: Differences in Perceived Worth as a Person across Interpersonal Contexts among Adolescents. *Child Development*, 69(3), 756–766. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1998.tb06241.x>
- Harter, S. (1999) *The Construction of the Self. A Developmental Perspective*. New York: Guilford Press.
- Ивановић, М. и Ивановић, У. (2012). Аспекти селф-концепта преадолесцената као детерминанте њиховог бављења спортом [Aspects of the Self-Concept of Pre-Adolescents as a Determinant of their Dealing with Sports]. *СПОПТ – Наука и пракса*, 2(5), 5–20.
- Klomsten, T.A., Skaalvik, E.M., & Espnes, A.G. (2004). Physical Self-Concept and Sports: Do Gender Differences Still Exist? *Sex Roles*, 50(1/2), 119–127.
- Лазаревић, Д., Радисављевић, С. и Милановић, С. (2008). Релације физичког селф-концепта и физичког вежбања ученика основне школе [Relations Between Physical Self-Concept and Physical Exercise of Primary School Pupils]. *Зборник Института за педагошка истраживања*, 40(2), 306–326. doi: 10.2298/ZIPI0802306L
- Lebedina-Manzoni, M., & Lotar, M. (2011). Перцепција себе код адолесцената у Хрватској [Self-Perception in Adolescents in Croatia]. *Kriminologija i socijalna integracija*, 19(1), 39–50.
- Малинић, Д., Ђерић, И. и Шефер, Ј. (2018). Однос наставника према иновирању наставне праксе: процене истраживача [Teachers' Attitude Towards Innovative Practice: Researchers' Evaluation]. *Теме*, 2.XLII(2), 341–357. doi: 10.22190/ТЕМЕ1802341М
- Marsh, H.W., Papaioannou, A., & Theodorakis, Y. (2006). Causal ordering of physical selfconcept and exercise behavior: reciprocal effects model and the influence of physical education teachers. *Health Psychology*, 25, 316–328.
- Милошевић, Н. и Шевкушић, С. (2005). Самопоштовање и школско постигнуће ученика [Student Self-Esteem and Academic Achievement]. *Зборник института за педагошка истраживања*, 1, 70–87.
- Pallant, J. (2011). *Postupni vodič kroz analizu podataka pomoću programa SPSS – SPSS priručnik za preživljavanje, Prevod 4. izdanja [SPSS Survival Manual, Fourth Edition]*. Beograd: Mikroknjiga.
- Robinson, L.E., Stodden, D.F., Barnett, L.M., Lopes, V.P., Logan, S.W., Rodrigues, L.P., & D'Hondt, E. (2015). Motor Competence and its Effect on Positive Developmental Trajectories of Health. *Sports Medicine*, 45(9), 1273–1284. doi: 10.1007/s40279-015-0351-6
- Singh, A.S. (2017). Common Procedures for Development, Validity and Reliability of a Questionnaire. *International Journal of Economic, Commerce and Management*, V(5), 790–801.

- Tubić, T., & Đorđić, V. (2015). Age and Gender Effects on Global Self-Worth and Domain-Specific Self-Perceptions in Youth. *Zbornik instituta za pedagoška istraživanja*, 47(1), 41–61. doi: 10.2298/ZIPI1501041T
- Тубић, Т., Ђорђевић, В. и Почек, С. (2012). Димензије селф-концепта и бављење спортом у раној адолесценцији [Dimensions of self-concept and sports engagement in early adolescence]. *Психологија*, 45(2), 209–225. doi: 10.2298/PSI1202209T
- Ward, D.S., Saunders, R.P. & Pate, R.R. (2007). *Physical activity interventions in children and adolescents*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Weiss, M.R., & Amorose, A. J. (2008). Motivational orientations and sport behavior. In T. Horn (Ed.): *Advances in sport psychology* (115-156). Champaign, IL: Human Kinetics.

ASPECTS OF THE SELF-CONCEPT OF YOUNGER SCHOOL CHILDREN AS IMPORTANT FACTORS FOR ACTIVE PARTICIPATION IN PHYSICAL EDUCATION TEACHING

Svetlana Buišić, Dragan Cvejić, Tamara Pejović
University of Novi Sad, Faculty of Education, Sombor, Serbia

Summary

It is often of paramount importance how one perceives oneself, especially in the pre-adolescence and adolescence period. Model of how one perceives oneself or self-concept is being built from the youngest age, based on feedback that we receive at first from parents, and later from peers and teachers, but also based on own experiences. One's own experiences and peer feedback may have a pivotal role in Physical Education (PE) classes, and is therefore very important, in order for children to be physically active, to enable them to feel competent and accepted by peers, and to gain positive experience during those classes.

The aim of the present study was to test how the pupils perceive themselves (what is their self-image) in three aspects of self-concept: Social Acceptance, Athletic Competence and Behavioral Conduct, which, we can say, are very important pre-requirements for taking part in physical activities. The performed research encompassed 100 third grade pupils in elementary school. For evaluation of self-worth of pupils, only three suitable subscales of the measurement instrument Self-Perception Profile for Children (SPPC; Harter, 1985, rev. 2012) "What I'm Like", adapted to the age group between 8 and 13 years. The instrument enables measurement of singular competencies to be measured separately, as they are independent of one another (Harter, 1985, rev. 2012).

The data were processed by a Univariate analysis of variance ($p \leq 0,01$), and the obtained results show that pupils of the third grade of the primary school have a positive image of themselves in all three domains, and gender differences are obtained only in the Behavioral Conduct subscale. Girls had more self-assessment than boys, which suggests that girls notice that they behave more responsibly in the third grade of primary school. The results of the present study also show that pupils of the third grade of elementary school perceive themselves as socially accepted personalities

(Social Acceptance) possessing movement skills for performing tasks (Athletic Competence) which are important factors for interest and participation in PE and sports. Pupils are rarely just the observers in PE classes, which makes us suppose that the teachers are the ones creating a motivational environment in which the pupils perform their tasks with pleasure.

PE classes in school should represent an environment that stimulates children to engage in physical activity and feel accomplished and good during the class. Only active participation in PE activities that comes from pleasure can make PE effective (Buišić & Đorđić, 2018; Buišić et al., 2016; Hardman, 2008) and can, in the long run, be an excellent motivation for engaging in sports and physical activities throughout one's life (Hardman, 2008). Self-perception in elementary school third-graders in the domain Social Acceptance, Athletic Competence and Behavioral Conduct should be kept at high levels in further education as well, while the teachers should give an opportunity to all pupils to be successful and display self-efficiency in the context of physical activity during PE lessons, through persistency in task-oriented activities, devotion and progress, as well as peer cooperation. Only by allowing the pupils to perceive themselves as self-efficient in motor skills will their activity during PE classes increase, they will have an opportunity to socialize, cooperate through games and activities and, while respecting the rules of the PE class, learn responsibility and discipline.